

УДК 378.147 (3)

ІДЕЇ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ США

Сідун Лариса Андріївна

м.Ужгород

В статті розглядаються деякі аспекти полікультурної освіти. Аналізується досвід забезпечення полікультурної освіти учнів в середніх школах США.

Ключові слова : США, полікультурна освіта, учні середніх шкіл.

Проблема полікультурної освіти є актуальною для всіх країн світу, оскільки більшість з них характеризуються етнічною неоднорідністю. Це стосується й України, де проживає багато різних національностей і останнім часом, на жаль, спостері-

гається тенденція до загострення міжетнічної напруги. Цьому, зокрема, сприяють й необдумані дії політиків, наприклад, прийняття надзвичайно дискусійних рішень про засади мовної політики в країні та ін. Тому, безперечно, питання полікультурної освіти вимагають ретельного вивчення.

Полікультурна освіта – важлива потреба багатонаціонального співтовариства. Сьогодні, як ніколи раніше, відчувається гостра необхідність обґрунтування і реалізації освіти, яка б протистояла ксенофобії і міжнаціональним чварам.

Полікультурність будь-якого суспільства вимагає від інди-

віда розуміння й толерантного ставлення до людей, які мають відмінності в способі життя, переконаннях, діях, поведінці тощо. Таке розуміння можливе лише за умови сформованої в особистості полікультурної картини світу, яку треба розвивати з дитинства і, зокрема, у шкільному віці. Ми поділяємо думку вчених, які вважають, що педагог повинен бути обізнаним із механізмами формування полікультурного образу світу дитини, володіти ефективними методами роботи з молоддю [1, с.4].

Зазвичай, полікультурну освіту розуміють як таку, що сприяє формуванню в особистості готовності до активної діяльності в сучасному соціокультурному середовищі, збереженню нею власної ідентичності, прагненню до поваги та розуміння інших культурно-етнічних спільнот, умінню жити в мирі і злагоді з представниками різних расових, етнічних, культурних, релігійних груп. Водночас, багато вчених, розглядаючи полікультурну освіту, вважають її важливою складовою виховання, що, на нашу думку, цілком правомірно, або ж навіть вживають термін полікультурне виховання як самостійний. Наприклад, вітчизняні вчені Л.Голік, Т.Клинченко, М.Красовицький, І.Левченко відзначають, що полікультурна освіта і виховання учнів загальноосвітньої школи - це така організація і зміст навчально-виховного процесу, життя і діяльності учнів, взаємостосунків, яка забезпечує ознайомлення з культурою, звичаями, традиціями народів, що живуть в одній країні, створення умов для виникнення між ними почуття довіри й солідарності, уміння взаємодіяти, співпрацювати [2, с.41].

Полікультурна освіта передбачає формування у школярів полікультурної картини світу, суть якої полягає в узагальненій системі поглядів на світ, котрий складається з різних культурних, релігійних, етнічних груп, а також усвідомлення свого місця в ньому.

Слід відзначити, що загальні питання полікультурності, полікультурної освіти та виховання розглядаються в працях багатьох вітчизняних учених (Л.Голік, Л.Гончаренко, А.Зубко, Г.Дмитрієв, Т.Климченко, М.Красовицький, В.Кузьменко, І.Левченко, І.Мигович, В.Сагарда, М.Токар та ін.). Проте на сьогоднішній день теоретичні і практичні аспекти полікультурної освіти у вітчизняній науці досліджені недостатньо. Вважаємо, що більш глибокому осмисленню різних аспектів полікультурної освіти може сприяти вивчення зарубіжного досвіду, оскільки в багатьох зарубіжних країнах з цього питання є значні теоретичні напрацювання і практичні здобутки. До таких країн, в першу чергу, відносяться Сполучені Штати Америки, де питанням полікультурної освіти надається велика увага. Це стосується, насамперед, полікультурного навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл.

Вважається, що в організації процесу навчання в школах основний акцент повинен ставитися на вихованні у школярів уміння жити в суспільстві. Ця думка багато в чому визначає підходи до навчання і виховання учнів в сучасній американській школі.

Навчальні заклади розглядаються як своєрідні моделі суспільства, де учні отримують навички успішної діяльності і досвід взаємодії з іншими членами спільноти. Школа – це місце, де учні здобувають не тільки знання з різних навчальних дисциплін, але й перші знання про суспільство. Тут діти спілкуються з тими, хто не є їх родиною і вчаться взаємодіяти з різними, іноді дуже несхожими на них людьми.

Сьогодні в США все більш популярною стає думка про те, що школи повинні представляти всю різноманітність і багатоглибкість сучасного суспільства. Необхідно, щоб в школах і класах були представники всіх рас, етнічних груп і соціальних верств населення, в тому числі й діти з незначними фізичними і ментальними вадами тощо. Недопустимими є спроби формування контингенту учнів шкіл і класів на основі расової сегрегації (створення шкіл або класів для афроамериканців, латиноамериканців та ін.)

При правильній організації навчання і виховання такі умови будуть сприятливими для формування особистості всіх учнів.

Для реалізації завдань полікультурного навчання і виховання недостатньо проводити заняття з етнічних курсів, які базуються на простому запам'ятовуванні окремих історичних фактів, національних героїв. Багато американських дослідників ведуть мову про необхідність системної перебудови всіх компонентів навчального процесу, що вимагає ретельного аналізу освітнього і виховного середовища. Тільки за умови виховання учнів в багатонаціональному середовищі можна сформувати істинні ідеали демократії і плюралізму в суспільстві, які високо цінуються в США.

На сьогоднішній день одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень проблеми полікультурної освіти є визначення шляхів реалізації полікультурного навчання і виховання в середній школі. В результаті проведених досліджень були виявлені ті сфери, від яких в значній мірі залежить ефективне втілення ідей полікультурної освіти і зміст навчальних планів; процес здобуття знань; розвиток педагогіки рівності; розвиток культури навчального закладу.

Американськими вченими (П.Горські, К.Грант, С.Сліттер, С.Ніето та ін.) пропонують різні моделі трансформації шкільного середовища з метою забезпечення ефективності полікультурності освіти. Це, зокрема, перегляд наступних аспектів: педагогіка, методи навчання; навчальний план; навчальний матеріал; система взаємовідносин в класі і школі; оцінка і контроль знань.

К.Грант виокремлює конкретні умови створення полікультурного освітнього середовища в школі: високі очікування від учнів; стиль навчання, який враховує особливості всіх учнів; релевантний навчальний план; врахування можливостей існування багатьох підходів до вирішення проблем; відображення ідей плюралізму в системі контролю і оцінки знань; використання мотивуючих рольових моделей поведінки; використання потенціалу позакласної роботи та ін. [3].

Відомий американський учений С.Ніето серед умов створення в школі полікультурного середовища звертає увагу на: реконструктуризацію шкільного середовища; трансформацію навчального плану; вибір адекватних середовищу методів навчання і виховання та ін. [4]. Крім того, вчений наголошує на важливій ролі вчителя в організації полікультурного навчання і виховання. Світогляд вчителя відображається певним чином на змісті знань, які він хоче донести до учнів. Підсвідомо він вносить свій підтекст в інформацію, яка пропонується учням. Адже вчитель, який вірить, що історія Америки починається з чистого аркуша з відкриттям її Колумбом, і вчитель, який усвідомлює, що до приходу Колумба Америка була заселена людьми з власною культурою, традиціями, звичаями, вносить різний підтекст у навчальний процес. Причому, дуже часто переконання самого вчителя передаються й учням.

Іншим важливим аспектом діяльності вчителя є бажання і вміння обговорювати з учнями питання расових відмінностей між людьми (колір шкіри, риси обличчя, культура та ін.). Замовчування цих питань може сприяти формуванню відчуженості між учнями, ворожості, агресивності, ізоляції учнів недомінуючої групи.

Вчителі є продуктом суспільної і освітньої системи, яка має історію расизму, дискримінації, виключень, що не може не позначитись на формуванні особистості самого вчителя. Тому педагогічна діяльність багатьох учителів може відображати їх власний життєвий і освітній досвід і вони підсвідомо будуть намагатися проводити аналогічну практику навчання і виховання учнів.

Багато вчених підкреслюють, що для вчителя недостатньо мати хороші наміри стосовно всіх без винятку учнів. Необхідно осмислити і проаналізувати власні (можливо, підсвідомі) упередження стосовно учнів – представників етнічних меншин і стереотипи поведінки. Все це може проявлятися в найрізноманітніших ситуаціях: наприклад, пояснюючи новий матеріал, учитель адресує його більше одній частині учнів класу, ніж іншій (погляд, міміка, жести, стиль викладу), частіше просить дати

відповідь на питання одних учнів і рідше інших, неадекватно оцінює досягнення різних учнів. Часто учні (афроамериканці, латиноамериканці) незадоволені тим, що рівень очікувань вчителя стосовно них є набагато нижчим, ніж щодо представників білої раси.

Зважаючи на надзвичайно важливу роль вчителя в ефективній реалізації завдань полікультурної освіти, навчальні за-

клади в США при прийомі педагогічних працівників на роботу орієнтуються на створення багатонаціонального педагогічного колективу, включаючи представників різних етнічних меншин.

Таким чином, на сьогоднішній день в Сполучених Штатах Америки здійснюється цілеспрямована планомірна робота в освітній сфері з метою забезпечення полікультурної освіти учнів – майбутніх громадян багатонаціональної країни.

Література і джерела

1. Гончаренко Л.А. Підготовка вчителів до формування в учнів полікультурної картини світу / Л.А.Гончаренко, А.М.Зубко, В.В.Кузьменко / За ред.В.В.Кузьменка. – Херсон : РІПО, 2009. – 196 с.
2. Голік Л.О. Полікультурна освіта в Україні / [Л.О.Голік, Т.В.Клинченко, М.Ю.Красовицький, І.Г.Левченко] // Завуч. – 1999. - № 29. - С.3-4 .
3. Grant C. Research and Multicultural Education / C.Grant. – Washington, DC.: The Falmer Press, 1992. – 275 p.
4. Nieto S. Affirming Diversity / S.Nieto/ The Sociopolitical Context of Multicultural Education. – Pearson Education, 2004. – 464 p.

В статье рассматриваются некоторые аспекты проблемы поликультурного образования. Проанализирован опыт организации поликультурного образования учащихся в средних школах США.

Ключевые слова: США, поликультурное образование, учащиеся средних школ.

In this article aspects of multicultural education have been discussed. American experience of multicultural education of the secondary pupils schools has been considered.

Key words: the USA, multicultural education, the secondary schools' pupils.